

ZAKLJUČNI PROCESI V BIOTEHNOLOGIJI

Ločevanje topnih produktov –
koncentriranje

Obarjanje, adsorpcija

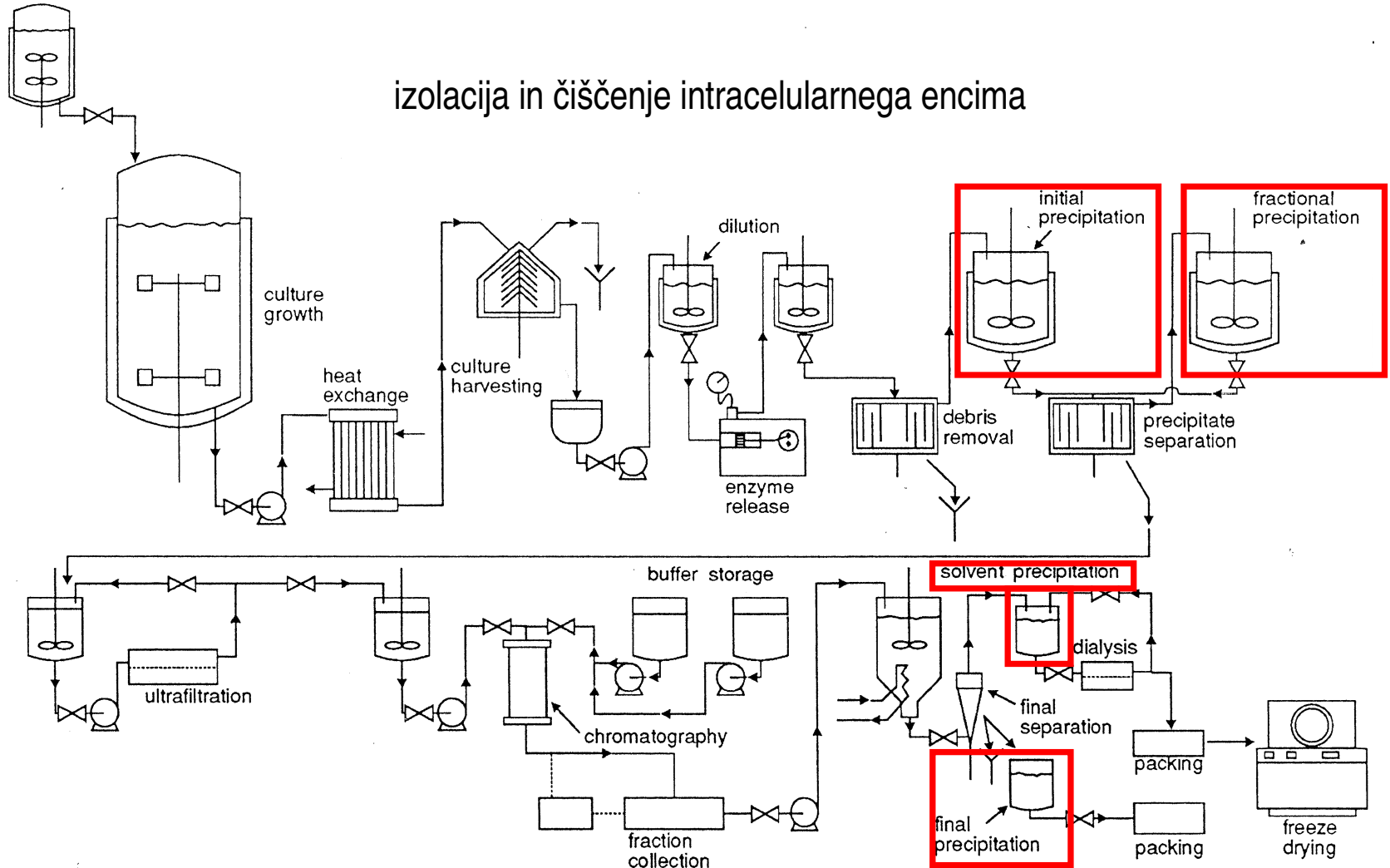
Obarjanje

- uveljavljena metoda ločevanja **proteinov**
- topnost se zmanjša z dodajanjem soli (izsoljevanje) ali z dodatkom organskih topil
- lahko uporabimo za frakcioniranje proteinov (krvna plazma)
- tudi kot stopnja čiščenja, da odstranimo neželjene stranske produkte

Obarjanje

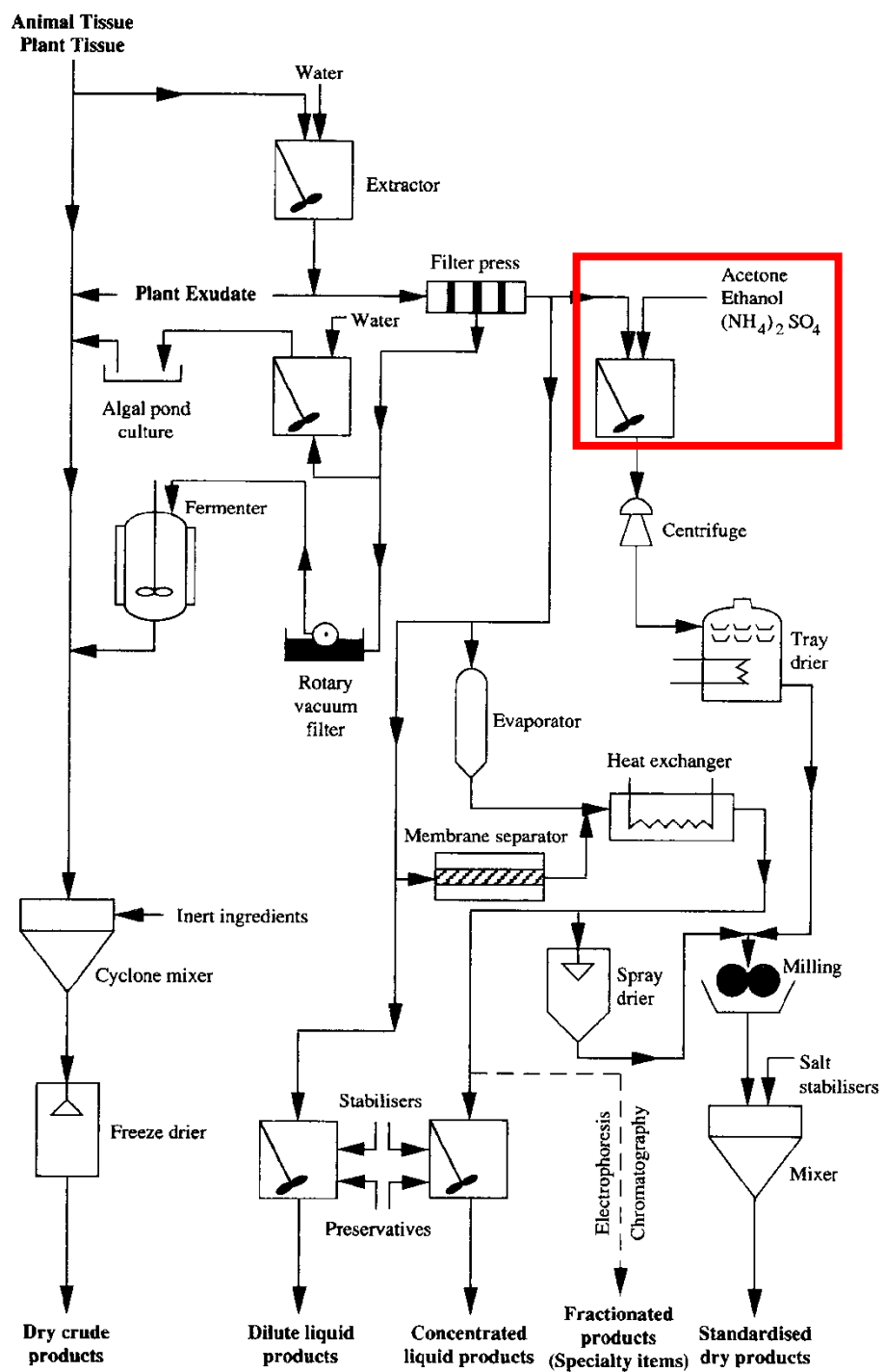
izolacija in čiščenje intracelularnega encima

Shema procesa

Proizvodnja encimov

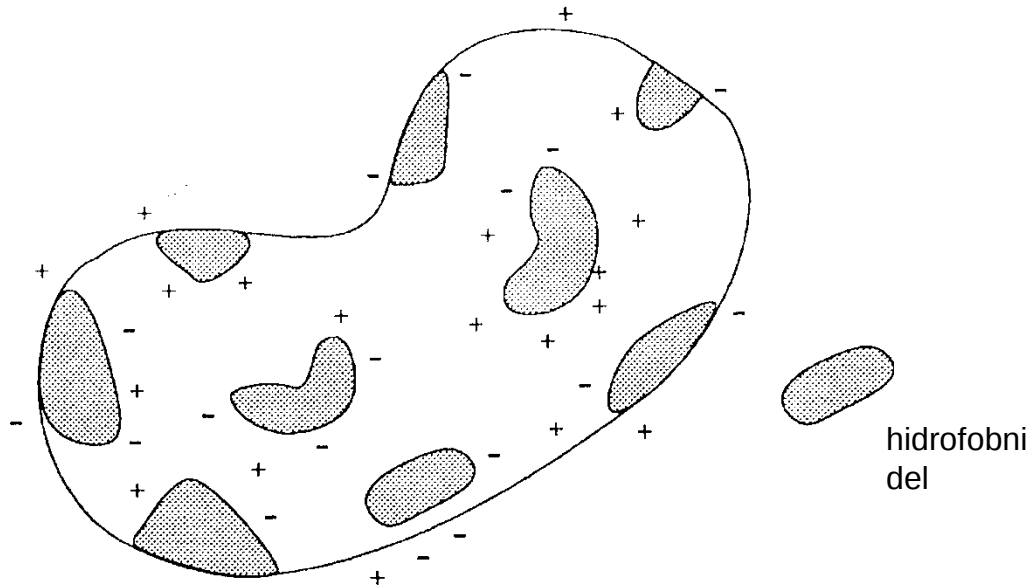
vir: Doran, 1995.
Bioprocess Engineering
Principles, str. 219

Raztopine proteinov

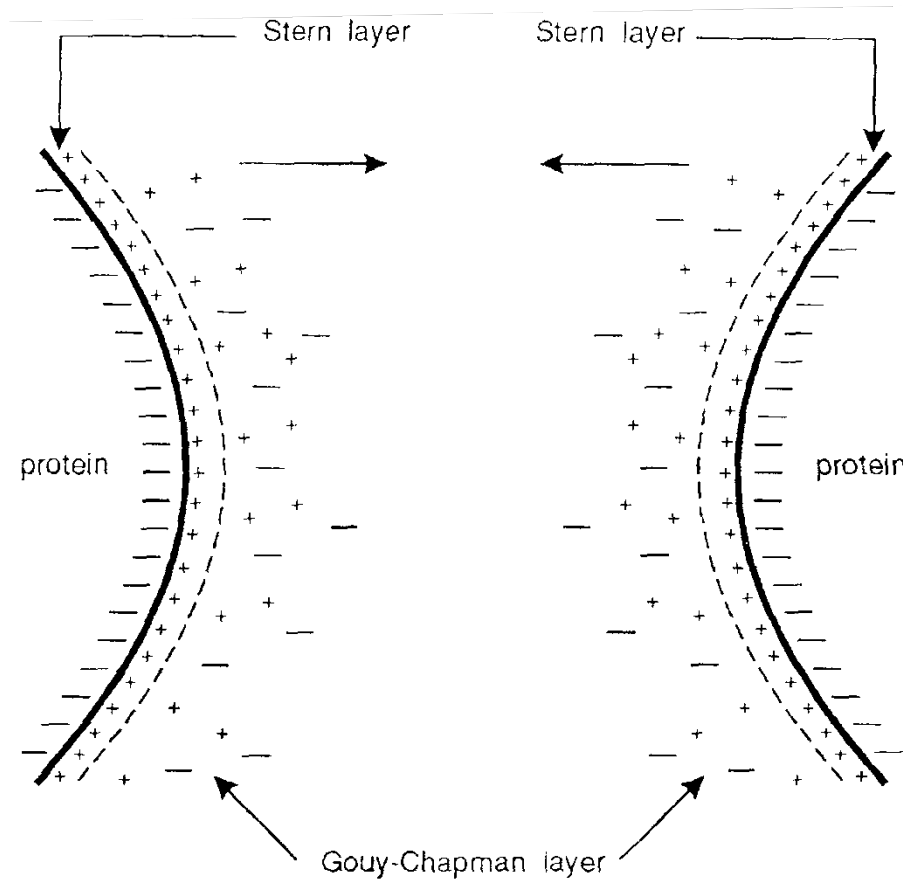
encimi: večinoma globularni proteini, veliko število neuniformno porazdeljenih nabitih delcev na površini

stilizirana porazdelitev nabojev in hidrofobnih delov na površini tipičnega proteina

stabilnost proteinov odvisna od privlačnih in odbojnih sil med koloidnimi delci

Teorija električne dvojne plasti

v “naravnem” okolju
proteini izražajo skupno
negativno nabito
površino

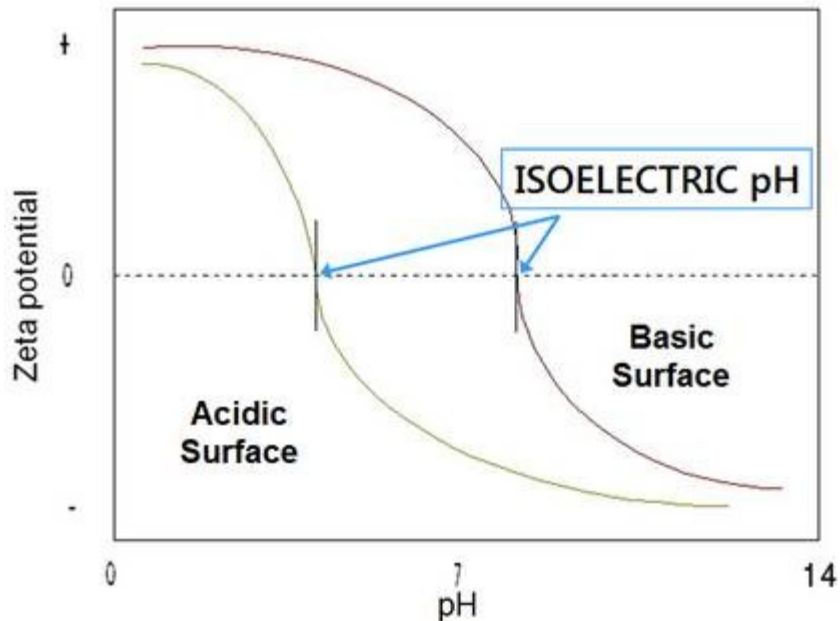
→ privlačijo pozitivne
ione v raztopini
elektrolitov (Sternova
plast)

→ poleg nje se vzpostavi
bolj difuzna plast
mobilnih pozitivnih ionov

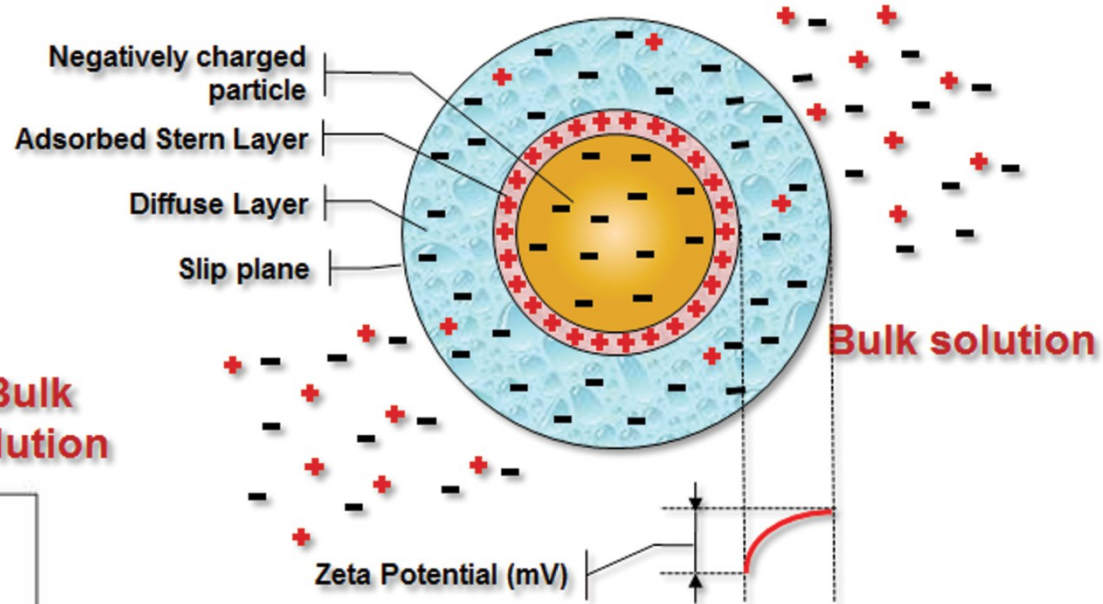
dvojna plast inducira odboj dveh molekul proteina

Karakterizacija površine proteina

Merjenje zeta potenciala

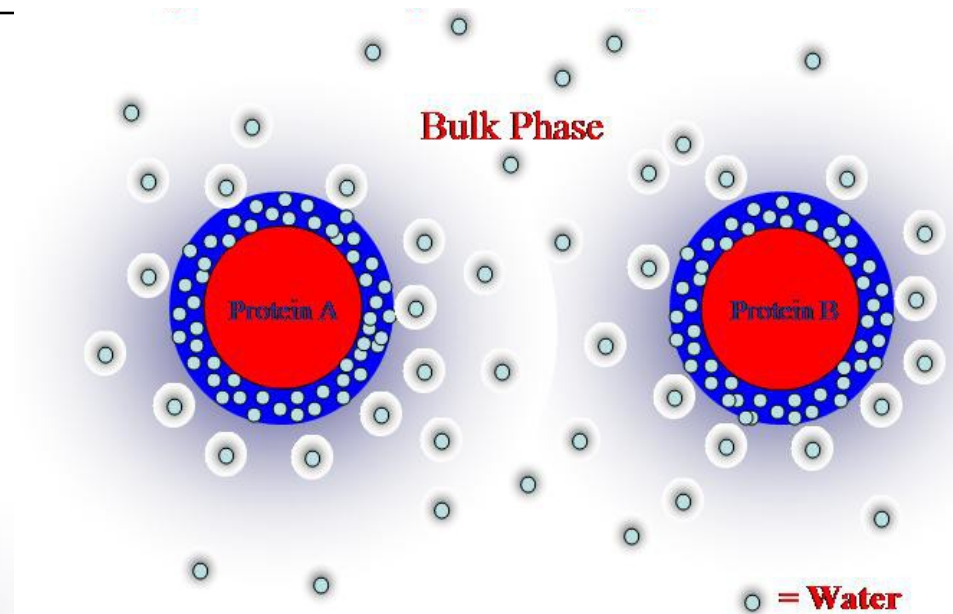
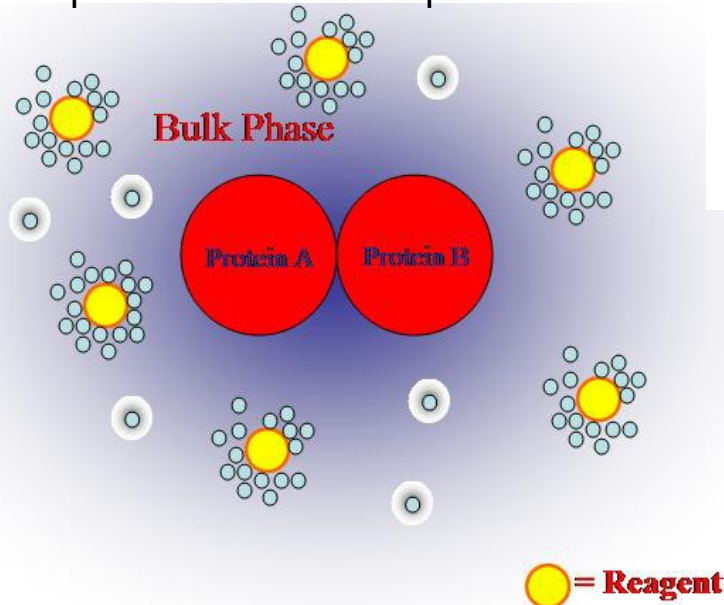
Bulk solution

Določitev izoelektrične točke pI

Vpliv hidrationske plasti na topnost

zmanjšanje hidrationske plasti
→ privlačne sile med dipoli

hidrationska plast okrog proteinov
→ odbojne elektrostatske sile

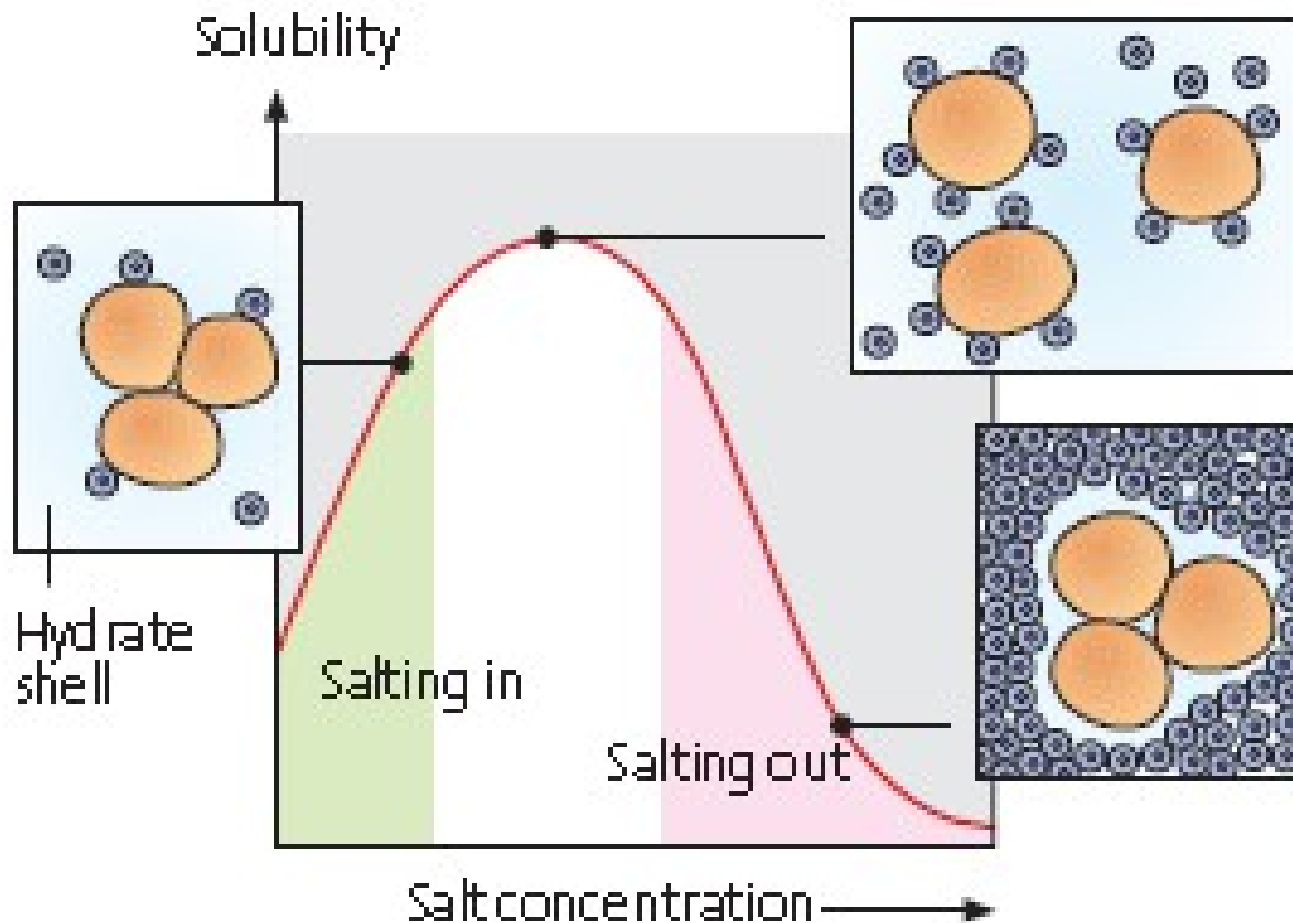

Vplivi na obarjanje (agregacijo):

- privlak med koloidnimi delci (ionske interakcije)
- odboj zaradi vzpostavitve dvojne plasti
  - dvojna plast se lahko komprimira (stisne) v prisotnosti elektrolitov in organskih topil
  - stopnja destabilizacije koloidov odvisna od ionske moči in dielektrične konstante raztopine
- → industrijske tehnike obarjanja osnovane na komprimiranju dvojne plasti z dodatkom **sol**i ali **organskih topil**

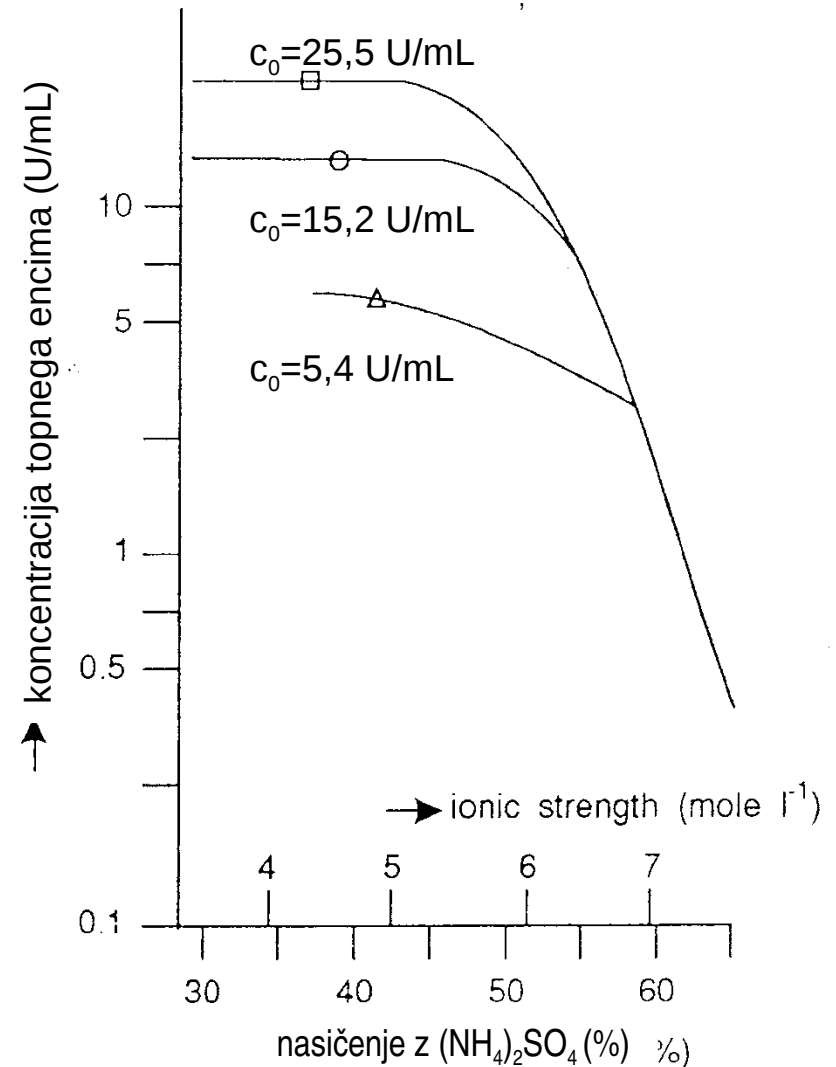
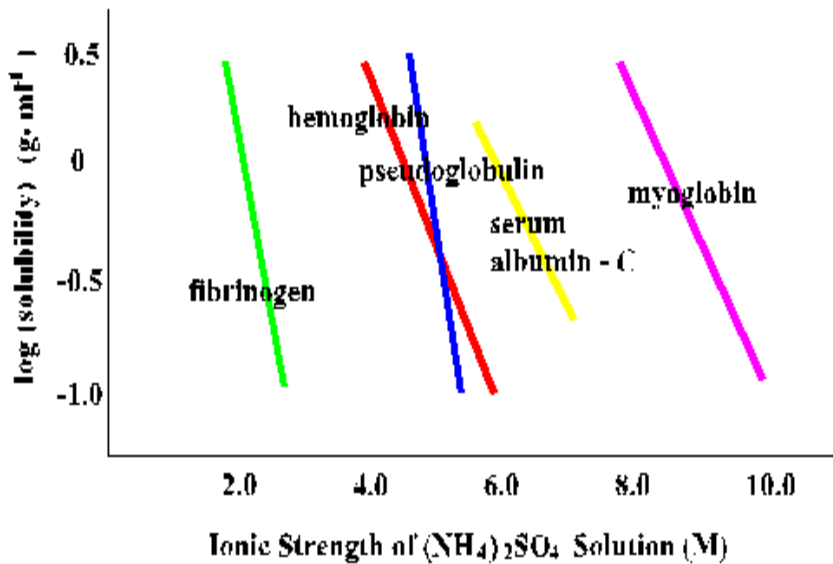
Izsoljevanje

Izsoljevanje

fumaraza, $T = 6\text{ }^{\circ}\text{C}$

Različni proteini različna topnost v odvisnosti od koncentracije soli

Izsoljevanje

---

topnost (S) je funkcija ionske moči (I) soli:

$$\log_{10} S = \beta - K_1 \cdot I$$

$$I = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n C_i z_i^2$$

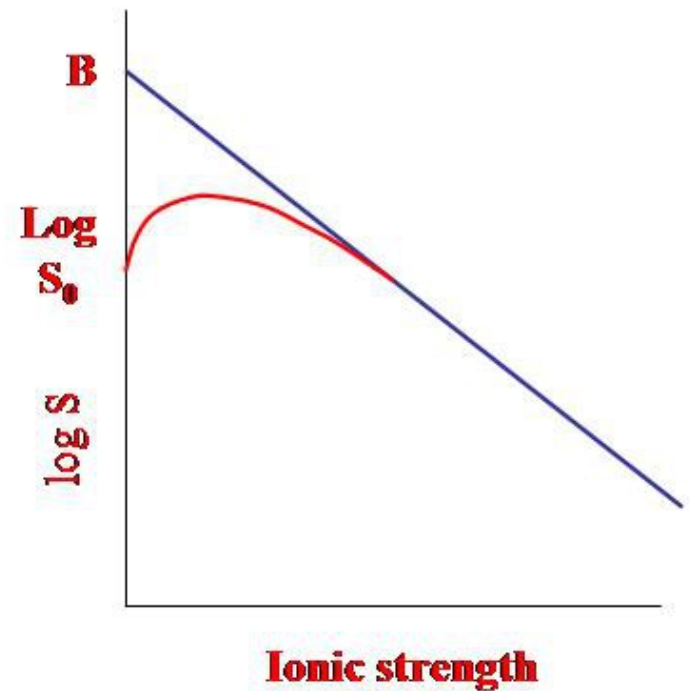
β ... konstanta, odvisna od pH in T

K_1 ...konstanta, odvisna od soli (Ca^{2+}

in Mg^{2+} jo zmanjšajo)

C_i ... koncentracija soli

z_i ... ionski naboj soli

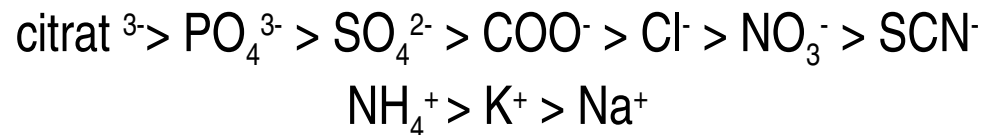

Izoljevanje

---

ena najstarejših metod izolacije proteinov

relativna učinkovitost nevtralnih soli za izoljevanje (Hofmeisterova serija):

sulfat stabilizira strukturo proteinov, tiocianat destabilizira

najpogosteje uporabljane soli: $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$,
 Na_2SO_4 , MgSO_4

Obarjanje z organskimi topili

- uporabna organska topila za obarjanje:
  - vodotopna
  - šibko polarna
- najširše uporabljana topila:
  - etanol
  - metanol
  - izopropil alkohol
  - aceton

Obarjanje z organskimi topili

- zaradi deaktivacije biološko aktivnih proteinov z organskimi topili moramo te metode izvajati pri zelo nizkih temperaturah:
  - običajni proteini: 0 – 5 °C
  - krvna plazma: -10 °C
- sprememba topnosti proteina (S) v njegovi izoelektrični točki zaradi spremembe efektivne dielektrične konstante topila:

$$\log_{10} S = \frac{K_2}{D_\varepsilon^2} + \log_{10} S_0$$

S_0 ... topnost v osnovnem topilu (vodi)

K_2 ... konstanta, $f(T, \text{protein})$

D_ε ... dielektrična konstanta

Stopnje obarjanja v industrijskem merilu

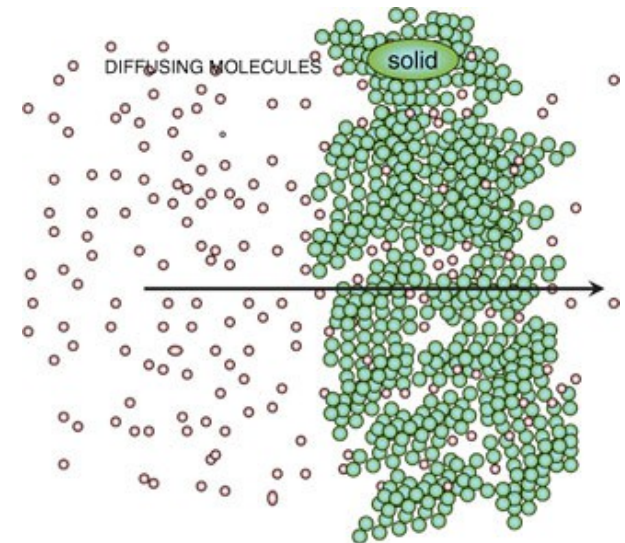
1. začetno pomešanje: raztopina s topljencem se pomeša s topilom ali soljo
2. nukleacija: pojavijo se majhna jedra in obarjanje se prične
3. rast delcev, omejena z difuzijo: oborina raste na osnovi difuzije
4. rast delcev, pospešena s tokom: nadaljnja rast je omogočena s ponovnim mešanjem
5. flokulacija: koloidni delci agregirajo v večje flokule
6. centrifugiranje: flokule ločimo s centrifugiranjem

Adsorpcija

- adsorpcija topljenca (adsorbat) iz tekočine (kapljevina ali plin) **na površino** trdne snovi (adsorbent)
- adsorbenti:
  - anorganski (aktivno oglje, kremen), organski polimeri (dekstran, polistiren,...), kompoziti (anorganski nosilec prevlečen s plastjo organskega materiala)
  - porozni delci (visok $A/V!$) ali monoliti
- vključeni različni mehanizmi
- na učinkovitost vplivata
  - ravnotežje (termodinamika)
  - kinetika prenosa snovi

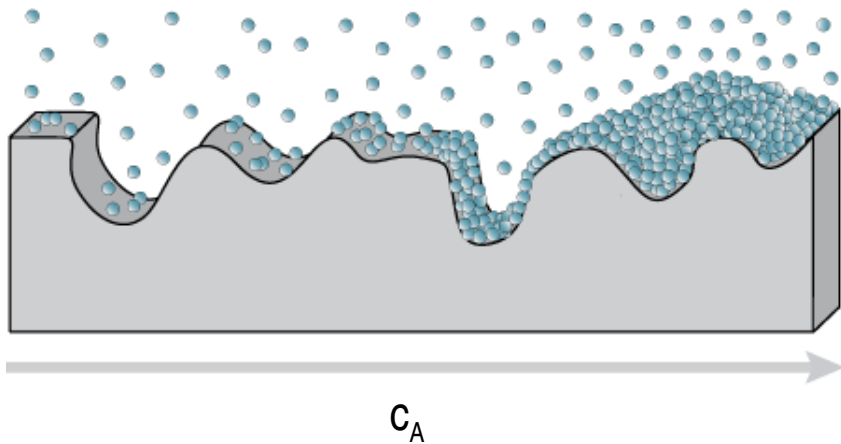
Primerjava adsorpcija: ekstrakcija

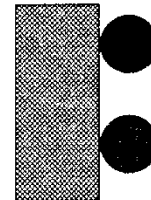
- ista funkcija
- v splošnem višja selektivnost, a manjša kapaciteta adsorpcije
- scale-up adsorpcije slabše opredeljen
- težje rokovanje s trdnimi snovmi kot kapljevini
- za izolacijo proteinov adsorpcija vse bolj v veljavi
- čistilne naprave za vodo: adsorpcija na porozne polimerne materiale, aktivno oglje

Adsorpcija

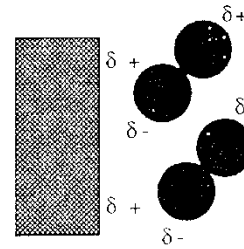
mehanizmi
adsorpcije

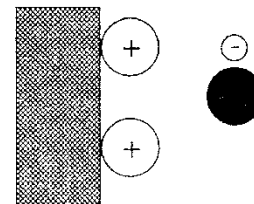
male molekule

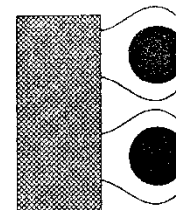
Van der Waals
forces

polar forces

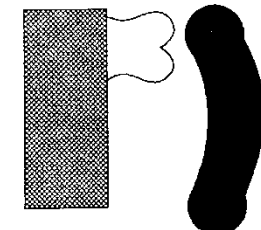
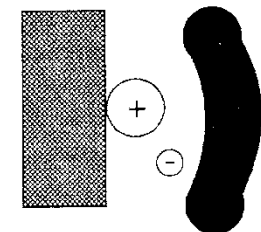
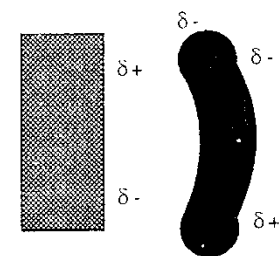
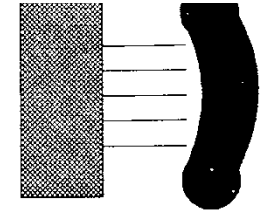

ionic forces

affinity

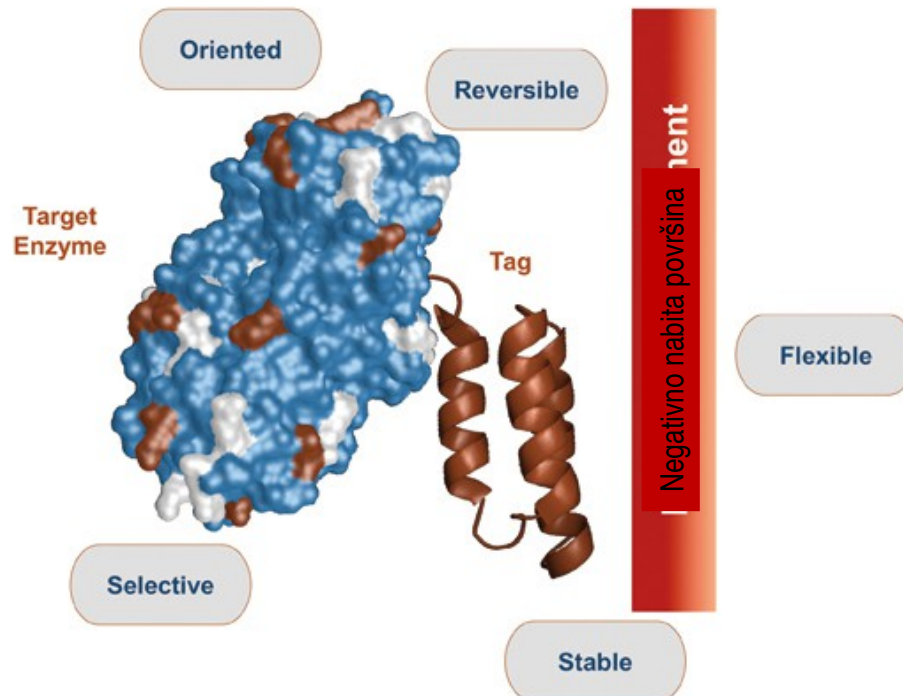
velike molekule

Selektivna adsorpcija označenih proteinov

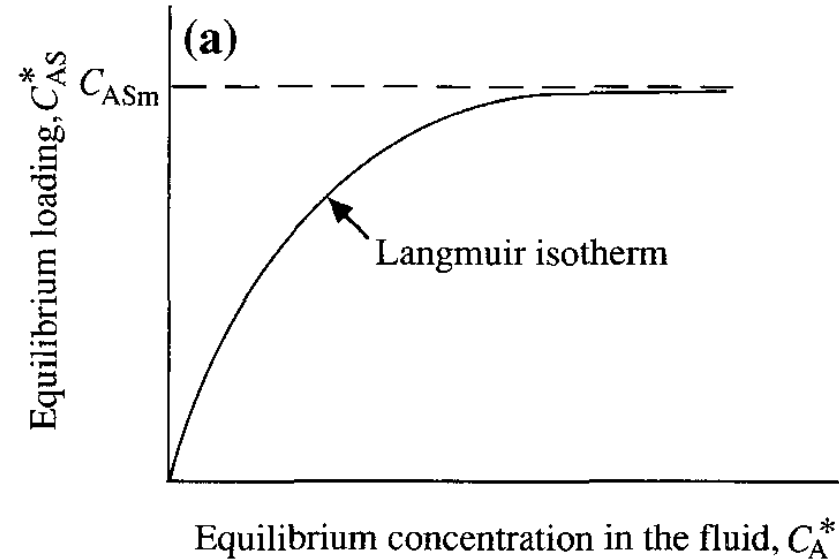
- Z označevanjem proteinov na osnovi tehnologije rekombinantne DNA (inženiring proteinov) dosežemo selektivno pripetje na površino

Primer: Z_{basic2} označevalec (angl. tag), ki je pozitivno nabit peptid iz 20 AK

Ravnotežje

številne adsorpcijske izoterme:
podatki o ravnotežnih koncentracijah
adsorbata v adsorbirani fazi (c_{AS}^*) in v
tekoči fazi (c_A) pri določeni T

Langmuirjeva enačba: (1 plast, ni interakcij, vsa mesta adsorpcije enakovredna)

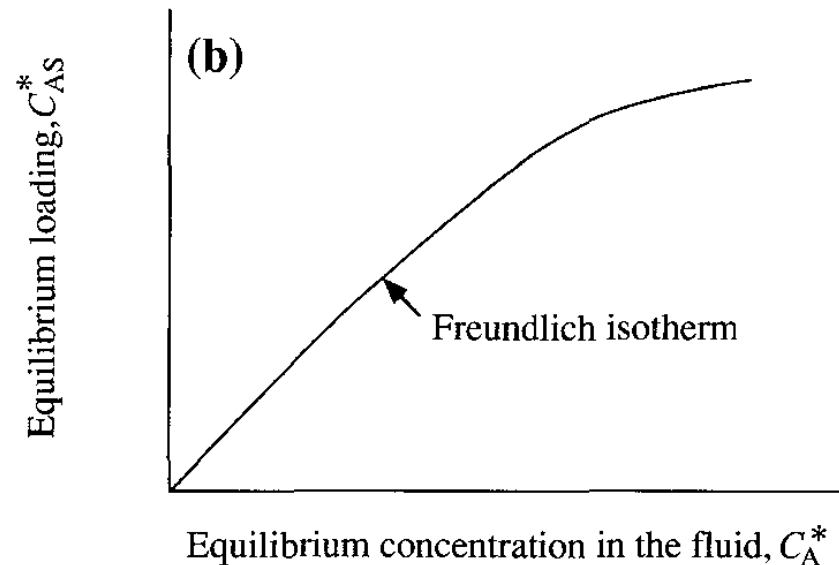
$$C_{AS}^* = \frac{C_{ASm} \cdot K_A \cdot c_A^*}{1 + K_A \cdot c_A^*}$$

C_{ASm} ... maksimalna naložitev adsorbata v eni plasti
 K_A ... Langmuirjeva konstanta

Freundlichova enačba:

$$C_{AS}^* = K_F \cdot c_A^{*(1/n)}$$

K_F ... Freundlichova konstanta

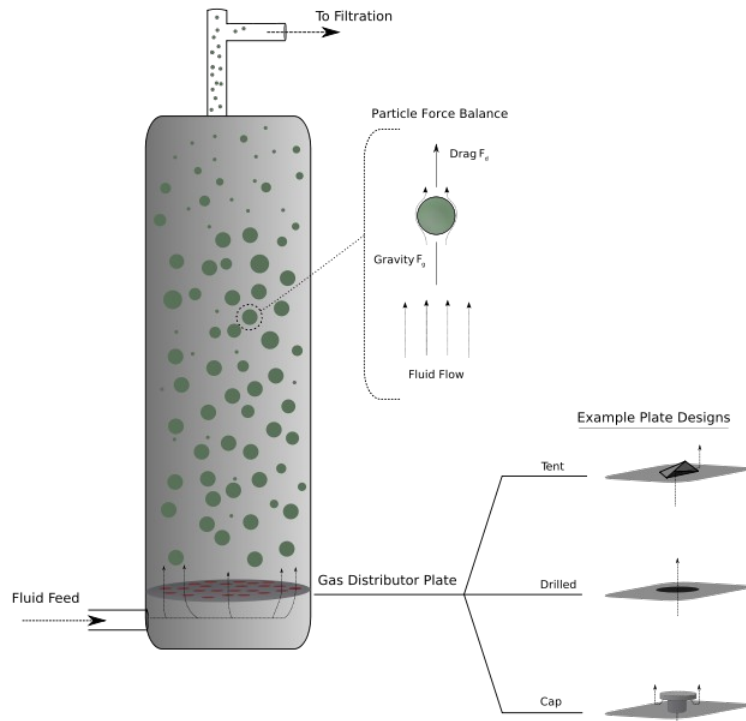

Adsorpcijski procesi

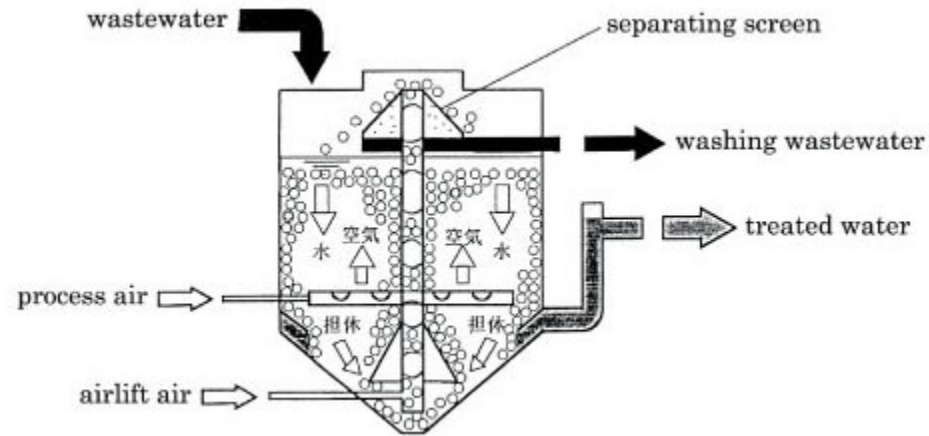

- stopnje pri procesu adsorpcije:
  - adsorpcija topljenca na adsorbent
  - spiranje: odstranitev neadsorbiranega materiala
  - desorpcija oz. elucija z ustreznim topilom (drugačen pH ali ionska moč, organska topila)
  - spiranje preostalega topila
  - regeneracija adsorbenta (odstranitev nečistoč, povrnitev osnovne adsorpcijske kapacitete)
  - izolacija adsorbata (topljenca) iz topila s sušenjem, obarjanjem ali kristalizacijo

Adsorberji

adsorberji s fluidiziranim slojem

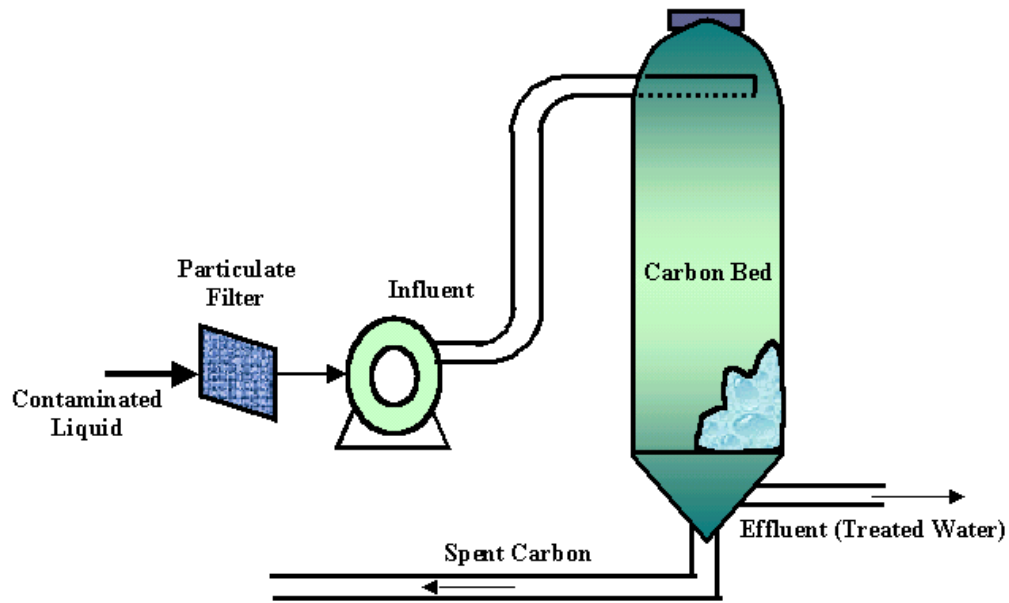

adsorberji s premikajočim se slojem

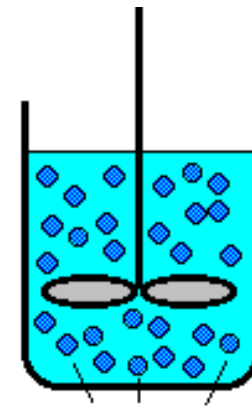

Adsorberji

---

adsorberji s fiksnim slojem

mešalniki

Potek adsorpcije v adsorberju s fiksnim slojem

